

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев2 352/2021
06.09.2023. године
Београд

Врховни суд, у већу састављеном од судија, Драгане Маринковић, председника већа, Марине Милановић и Зорице Булајић чланова већа, у парници тужиле АА из ..., коју заступа пуномоћник Славољуб Гајић, адвокат из ..., против туженог Дома здравља „Стари Град“ са седиштем у Београду, кога заступа пуномоћник Весна Милановић, адвокат из ..., ради утврђења и накнаде штете, одлучујући о ревизији тужиле изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 2836/20 од 16.10.2020. године, у седници одржаној 06.09.2023. године, донео је

РЕШЕЊЕ

УСВАЈА СЕ ревизија тужиле и **УКИДА** пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 2836/20 од 16.10.2020. године у ставовима првом, трећем, четвртном, петом и шестом изреке и предмет враћа другостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Пресудом Првог основног суда у Београду П1 3345/17 од 25.06.2020. године, ставом првим изреке усвојен је тужбени захтев тужиле и утврђено да је ништав, односно без правног дејства члан 1. Анекса број II Уговора о раду број .. од 10.04.2006. године, члан 2. Анекса III уговора о раду број .. од 14.08.2006. године, члан 2. Анекса IV Уговора о раду број .. од 27.12.2007. године и члан 7. уговора о раду број .. од 29.09.2009. године, закључених између парничних странака, а у преосталом делу се одбија тужбени захтев тужиле за утврђење да су у целини ништави претходно наведени Анекси и уговор о раду. Ставом другим изреке тужени је обавезан да тужили на име накнаде штете због мање исплаћене плате увећане за минули рад исплати износ од 172.663,24 динара у појединачно означеним месечним износима и са законском затезном каматом ближе означено у том ставу изреке. Ставом трећим изреке тужени је обавезан да за тужилу на име доприноса за пензијско и инвалидско осигурање фонду ПИО Филијала Београд исплати износ од 60.788,81 динар. Ставом четвртим изреке тужени је обавезан да тужили накнади трошкове парничног поступка у износу од 749.353,00 динара са законском затезном каматом од дана извршности пресуде до коначне исплате.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж1 2836/20 од 16.10.2020. године, ставом првим изреке укинута је првостепена пресуда у ставу првом изреке и тужба тужиле у делу захтева да се утврди да су ништави, односно без правног дејства члан 1. Анекса број II Уговора о раду број .. од 10.04.2006. године, члан 2. Анекса III уговора о

раду број .. од 14.08.2006. године, члан 2. Анекса IV Уговора о раду број .. од 27.12.2007. године и члан 7. уговора о раду број .. од 29.09.2009. године, закључених између парничних странака, одбачена је као неблаговремена. Ставом другим изреке одбачена је жалба туженог изјављена против преосталог дела става првог изреке првостепене пресуде, као недозвољена. Ставом трећим изреке преиначена је првостепена пресуда у ставу другом и трећем изреке, тако што је одбијен тужбени захтев тужиље да се тужени обавезе да тужили на име накнаде штете због мање исплаћене плате увећане за минули рад исплати износ од 172.663,24 динара у појединачно означеним месечним износима и са законском затезном каматом ближе означено у том ставу изреке и одбијен тужбени захтев да се тужени обавезе да за тужиљу на име доприноса за пензијско и инвалидско осигурање Фонду за ПИО Филијала Београд исплати износ од 60.788,81 динар, као неосновани. Ставом четвртим изреке преиначено је решење о трошковима поступка, тако што је одбијен захтев тужиље за накнаду трошкова парничног поступка у износу од 749.353,00 динара са законском затезном каматом од дана извршности пресуде до коначне исплате и тужиља обавезана да туженом накнади трошкове поступка у износу од 183.700,00 динара. Ставом петим изреке тужиља је обавезана да туженом накнади трошкове поступка по жалби у износу од 33.000,00 динара. Ставом шестим изреке захтев тужиље за накнаду трошкова поступка по жалби је одбијен.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужиља је благовремено изјавила ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка, погрешне примене материјалног права и погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања са позивом на члан 404. став 1. Закона о парничном поступку.

Врховни суд је оценио да је ревизија дозвољена по члану 403. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ број 72/11 ... 18/20) испитао је побијану пресуду у смислу члана 408. тог закона и утврдио да је ревизија тужиље основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању тужиља је била запослена код туженог где јој је престао радни однос на основу решења туженог о отказу уговора о раду од 23.12.2015. године, на пословим ... у служби за ... здравствену заштиту због тога што је услед економских и организационих промена престала потреба за обављањем послова које је запослена обављала по уговору о раду уз исплату отпремнине, као и износа који се односи на плате, накнаде плата и друга примања из радног односа. У току трајања радног односа Анексом II Уговора о раду од 10.04.2006. године у члану 1. утврђено је да се истим мења члан 14. уговора о раду, тако што се месечна зарада запосленог утврђује на основу коефицијената групе послова запосленог на основу Уредбе о коефицијентима за обрачун и исплату плата у јавним службама и износи 9,70%, односно 970 бодова, почев од 10.04.2006. године до уплате средстава од стране РЗЗО Филијала за Град Београд. Понудом туженог од 14.08.2006. године за закључење Анекса III уговора о раду утврђено је да је промена настала ступањем на снагу Закона о здравственом осигурању („Службени гласник РС“ број 107/05 и 109/05), по коме одређене врста услуга не представљају право из обавезног социјалног осигурања и у складу са тим закљученог уговора о пружању и финансирању здравствене заштите у

2006. години са Републичким заводом за здравствено осигурање од 31.01.2006. године, те да уколико се тужиља у року од 8 дана се не изјасни на понуду или је одбије донеће се решење о отказу уговора о раду. Наведеним анексом у члану 2. измењен је члан 14. уговора о раду према коме зараду запосленог чини основна зарада и зарада за радни учинак, износ основне зараде утврђује се као минимална зарада у складу са Законом о раду а зарада за радни учинак одређује се на основу квалитета и обима обављеног посла као и односа запосленог према радним обавезама, при чему се средства за зараде запосленог исплаћују из сопствених средстава дома здравља остварених по основу пружања ... здравствене заштите која није обухваћена као право из обавезног здравственог осигурања почев од 01.09.2006. године. Анексом IV уговора о раду у члану 2. утврђено је да се мења члан 14. уговора о раду тако да запослени остварује зараду на основу броја и врста пружених услуга које се наплаћују по ценовнику ... здравствених услуга који је усвојио Управни одбор дома здравља „Стари Град“ у Београду, да запослени има право на основну зараду која се утврђује у висини минималне зараде у складу са Законом о раду, а на основу последњег објављеног податка о висини минималне зараде увећану по основу минулог рада и по другим основима из члана 118. Закона о раду, да запослени има и право на зараду остварену према учинку из оствареног прихода у складу са резултатима рада а према броју и врсти извршених и наплаћених услуга о чему се води посебна евиденција у служби, односно обрачун, да из укупно оствареног сопственог прихода сваког месеца најпре се издваја износ покрића трошкова који обухватају средства за набавку потрошних средстава која се користе у ... у висини 10% оствареног прихода, трошкови у висини 2% за опрему за здравствену и социјалну заштиту – електронски медицински уређаји, инструменти, прибор и алати, те други комунални трошкови и услуге у висини од 33% од износа сваког рачуна и по одбитку трошкова издваја се укупна сума за исплату основне зараде у висини минималне зараде за запосленог који је радио у претходном месецу, сразмерно броју радних дана односно сати те да када се из укупног прихода одбије износ трошкова и бруто износ основне зараде у висини минималне зараде за претходни месец, а остане позитивна разлика из тог дела се исплаћује зарада по основу учинка запосленог који је учинак остварио. У случају да се радни учинак не остварује узастопно 3 месеца стичу се услови да послодавац запосленом који не остварује резултате рада веће од потребног износа за исплату минималне зараде понуди измену уговора и радни однос са непуним радним временом те да у случају да не остварује приход који је неопходан за исплату минималне зараде узастопно 3 месеца, послодавац ће исплатити минималну зараду али да се стичу услови за раскид уговора о раду запосленог који није остварио резултате рада потребне за исплату минималне зараде односно није остварио резултате у складу са чланом 179. тачка 1. Закона о раду. Чланом 7. уговора о раду број .. од 29.09.2009. године, закљученог између парничних странака предвиђено је да запослени остварује зараду на основу броја и врста пружених услуга које се наплаћују по ценовнику ... здравствених услуга који је усвојио Управни одбор дома здравља „Стари Град“ у Београду, да запослени има право на основну зараду која се утврђује у висини минималне зараде у складу са Законом о раду, а на основу последњег објављеног податка о висини минималне зараде увећану по основу минулог рада и по другим основима из члана 118. Закона о раду, да запослени има и право на зараду остварену према учинку из оствареног прихода у складу са резултатима рада а према броју и врсти извршених и наплаћених услуга о чему се води посебна евиденција у служби, односно обрачун. Од укупно оствареног сопственог прихода сваког месеца најпре се издваја износ покрића трошкова који обухватају средства за набавку потрошних средстава, за опрему, те други комунални

трошкови и услуге и по одбитку трошкова издваја се укупна сума за исплату основне зараде у висини минималне зараде за запосленог који је радио у претходном месецу, сразмерно броју радних дана односно сати, те да када се из укупног прихода одбије износ трошкова и бруто износ основне зараде у висини минималне зараде за претходни месец, а остане позитивна разлика прихода из тог дела се исплаћује зарада по основу учинка запосленог који је учинак остварио. У случају да се радни учинак не остварује узастопно 3 месеца стичу се услови да послодавац запосленом који не остварује резултате рада веће од потребног износа за исплату минималне зараде понуди измену уговора и радни однос са непуним радним временом те да у случају да не остварује приход који је неопходан за исплату минималне зараде узастопно 3 месеца, послодавац ће исплатити минималну зараду али да се стичу услови за раскид уговора о раду запосленог који није остварио резултате рада потребне за исплату минималне зараде односно није остварио резултате у складу са чланом 179. тачка 1. Закона о раду. Вештачењем је утврђено да је тужила била запослена код туженог на пословима ... здравствене заштите где се зарада остварује под тржишним условима и којој је тужени вршио обрачун и исплату зараде према методологији утврђеној Правилником, а уколико би се обрачун плате извршио по критеријумима из Уредбе о коефицијентима за обрачун плата запослених у јавним службама постоји разлика припадајуће и исплаћене плате за месеце за које је утврђена позитивна разлика у спорном периоду од октобра 2006. до октобра 2012. године.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања првостепени суд је утврдио да су наведени чланови предметних Анекса и уговора о раду ништави, односно без правног дејства, јер се није могла уговорати мања зарада од оне која је прописана Законом о платама у државним органима и јавним службама и Уредбом о коефицијентима за обрачун плата запослених у јавним службама, па тужила има право на накнаду штете у висини утврђене разлике припадајуће и исплаћене плате и уплату доприноса, на основу члана 154. Закона о облигационим односима и члана 164. Закона о раду. У преосталом делу тужбени захтев за утврђење да су у целини ништави наведени Анекси и уговор о раду, одбијен је као неоснован.

Другостепени суд је имајући у виду да је тужба у овом спору поднета 24.11.2017. године и датум закључења оспорених анекса уговора о раду, као и уговора о раду, закључио да је тужба поднета по протеклу законских рокова прописаних у члану 195. став 1. и 2. Закона о раду, укинуо првостепену пресуду у утврђујућем делу тужбеног захтева и тужбу одбацио, као неблагоприятну. С обзиром да је тужба за утврђење ништавости неблагоприятна, по становишту другостепеног суда неоснован је захтев тужиле за накнаду штете због мање исплаћене плате за спорни период, као и захтев за уплату доприноса за ПИО који захтеви имају акцесорни карактер и у том делу првостепена пресуда је преиначена и тужбени захтев одбијен као неоснован.

По оцени Врховног касационог суда становиште другостепеног суда засновано је на погрешној примени материјалног права.

Уговором о раду се успоставља радни однос и одређује садржина права, обавеза и одговорности запосленог и послодавца. Међутим, уговор о раду је у ширем смислу врста грађанско правног уговора и на њега се супсидијарно примењују правила уговорног права о постојању општих и посебних услова који чине један уговор пуноважним (уговорна способност, сагласност воља, предмет, основ и форма). Према

члану 23. Закона о облигационим односима, на облигационе односе који се уређују другим (савезним законима) примењују се одредбе овог закона у питањима која нису уређена тим законом. Закон о раду не садржи одредбе о правним последицама ништавог уговора, јер је то питање уредио Закон о облигационим односима.

Према члану 9. став 2. Закона о раду, поједине одредбе уговора о раду којима су утврђени неповољнији услови рада од услова утврђених законом и општим актом, односно које се заснивају на нетачном обавештењу од стране послодавца о појединим правима, обавезама и одговорностима запосленог - ништаве су. Ништавост одредаба уговора о раду утврђује се пред надлежним судом. Право да се захтева утврђивање ништавости не застарева (члан 11. Закона). У односу на уговор о раду и његове измене и допуне (анекс) може се тражити утврђење ништавости из разлога које прописује Закон о раду, као и Закон о облигационим односима. Тужба за утврђење ништавости не застарева, а на правне последице ништавости уговора примењују се одредбе Закона о облигационим односима (Правни закључак Врховног касационог суда усвојен на седници Грађанског одељења Врховног касационог суда 12.10.2021. године). То значи да се тужба за ништавост одредаба уговора о раду и његове измене и допуне (анекс) може поднети независно од рока за подношење тужбе у радном спору (члан 195. став 2.) и не треба је везивати за преклузивни рок, супротно становишту другостепеног суда. Због погрешног правног становишта о неблаговремености тужбе у делу захтева за утврђење ништавости, због чега је одбијен захтев тужиље за накнаду штете због мање исплаћене плате и уплату доприноса, чија основаност зависи од одлуке о ништавости одредаба предметних Анекса и уговора о раду, изостала је суштинска оцена жалбених навода у погледу основаности тужбеног захтева, па је побијана пресуда морала бити укинута и предмет враћен другостепеном суду на поновно суђење. Одлука о трошковима поступка је укинута јер зависи од коначног исхода ове парнице.

На основу члана 416. став 2. ЗПП, Врховни суд је одлучио као у изреци.

**Председник већа – судија
Драгана Маринковић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић